

Björn Nørgaard Steinprenti

Markleys

LIST Í MARK-
LEYSUM HEIMI

Kinna Poulsen

At listin er markleys, kann sannast framman
fyri einum hugtakandi steinprenti, sum
hefur fingið tólv føroyskar kvinnur at
fara úr hvørjum trevil. Björn Nørgaard
hefur gjørt steinprentið – hann er ikki
hvør sum helst, og tað eru tær heldur ikki,
hesar kreativu damurnar, sum á einum skeiði úti á
háskúlanum finga eina heldur óvæntaða avbjóðing
og tóku í móti henni við bæði dirvi og yvirskoti. Lista-
maðurin, Björn Nørgaard, sum hefur arbeitt í Stein-
prenti nakrar dagar, var ómetaliga fegin um, at hetta
ynskið hansara um føroyskar kvinnumyndir heldur
óvæntað bar til. Nú er hann farin niður aftur at skipa
fyri uppsetingini av eini standmynd í Keypmannahavn,
men áðrenn hitti eg hann til eitt viðtal.

SAMFELAGSÁHUGAÐUR
LISTAMAÐUR

Yvirhøvur er Björn Nørgaard ein so mikið aktivur
partur av danska listaumhvørvinum, sum hefur verið
tað í so mong ár, at tað er ein avbjóðing í sær sjálvum at
taka saman um, men hansara bakgrund hefur týðning.
Tað merkist væl, tá mann tosar við mannin, at hansara
barnaheim var sosialistiskt, eitt arbeiðaraheim við
stórari virðing fyri tónleiki, myndlist og bókmentum
og við teirri greiðu fatan, at samfelagsáhugi er ein
sjálvsagdur lutur og okkara felags ábyrgd. Júst hetta
við samfelagsáhuganum hefur merkt alt, sum Björn
Nørgaard hefur gjørt heilt frá, tá hann sum ungur
byrjaði í Eksperimentierandi Listaskúlanum og fram
til spildurnýggju myndirnar, sum hann hefur gjørt í
Steinprent. Björn Nørgaard er alment serliga kendur
fyri hestaslaktaktiónina frá 1970, ið vakti mikla ósing,
tá hesturin Røde Fane (vanliga nevnd Tulle) varð
avlívaður og skorin sundur í petti, sum vórðu koyrd
í súltutoysgløs eins og partur av eini listahapping.
Men longu áðrenn hetta hevði Björn Nørgaard impo-
nerað sjálvan Joseph Beuys við einari skulpturellari
demonstratió. Saman við konu síni, Lene Adler
Petersen hefur Björn Nørgaard gjørt eina rúgvu av
listarligum aktiónum, harav fleiri vóru hildnar at vera
sera provokerandi, t.d. djarva verkið Nakin kvinnu-
ligur Kristus frá 1969, tá Lene Adler Petersen gekk
nakin gjøgnum danska virðisbrævaðarsin við krossi í
hondinum. Aktiónin hevði tilsippingar til bíbilsku lýsing-
ina av, tá Jesus ruddar templið, men hon var eisini
kynspolitisk og samfelagskritisk. Björn Nørgaard er eitt
sera politiskt menniskja, men hann er ikki dogmatiskur.
Hann var brennandi ES-mótstøðumaður í sjeytiárunum
m.a. tí hann saman við øðrum hevði ein dreyum um ein
norðurlendskan felagsskap, har norðurlond høvdu
eina sterkari felags rødd í ES. Í dag mælir hann øllum
at atkvøða í ES-valinum og leggur dent á, at tað ikki
ber til at droyma seg til eina betri verð heima við hús,

tað má atkvøðast, um nakar møguleiki skal vera fyri at
gera dreymin til veruleika.

DISSIDENTUR, KONGALIGUR
HOVÚTVEGARI OG
LISTARLIGUR ÚRMÆLINGUR

Í greinum um Björn Nørgaard verður dentur ofta
lagdur á, at hann fer frá at vera dissidentur og provo-
listamaður til at vera eitt slag av kongaligum hov-
útvegara. Í hesum sambandi verður t.d. sipað til glas-
sarkofakið, ta skreytbúna líkkistuna við stúttum úr
ávikavist donskum granitti, føroyskum basalti og
grønlandskum marmori, sum Björn Nørgaard hefur
teknad til Margretu drottning og Heindrik prins. Men
eisini verður í stóran mun hugsað um myndatjældini,
tær 17 modernaðu gobelinirnar, ið vórðu bílagdar í
sambandi við fimti ára føðingardagin hjá Margretu
drottning sum gáva frá donsku vinnuni og eini røð av
grunnum. Stóru myndirnar, ið eru vovnar í Fraklandi,
lýsa danska søgu í túsund ár. Samlaða avrikið hjá
Björn Nørgaard er ómetaliga fjølbroytt, hann stendur
fyri flottu flisaleggingini á Amagertorv, hann hefur
gjørt eina rúgvu av standmyndum, og hann hefur
eisini gjørt eitt framúrskarandi uppskot til eina stand-
mynd til Havnina. Tað hevði verið frálíkt um hetta
handverksliga, tilfarsliga, hugskotsliga og symbolskt
ríka Føroymonument ið varð sett í verk. Standmyndin
er næstan fimm metrar høg, hon er bygd upp av einum
keylustubba, ið dagar móti himni eins og eitt stiliserað
fjall á skák, ið er myndað av 18 skivum av granitti í
trimum ymsum litum. Á fjúrtanda lagnum á keylu-
stubbhanum verður settur ein slætti úr rustfríum stáli
eins og ein skíggjaflóki kring ein fjallatind, har tveir
figurar eru settar á hvør sína síðu, ein maður við
veðrahøvdi situr hugsunarsamur hond upp undir kinn,
meðan ein kvinna við tjaldurshøvdi sær út til at ætla
sær á flog ella at tveita seg út í óvissuna í tóman heim.
Undir stálslættanum eru sett 18 bronsuskap, ið kunnu
ímynda okkara oyggjar. Lívið á einum føroyskum fjalli
er eitt slag av allegori við tilsippingum til okkara okkara
søgu, til tjóðskaparspurningin og til mentanina.

EIN VERKSTAÐUR VIÐ OND

Björn Nørgaard er turrsliga skemtiligur maður, hann
er hugnaligur og fjálgur, men eisini sera avgjørdur og
seriøs – har má einki forða listarliga arbeiðinum, tá
prentarin loyvir sær eina lítla løtu at práta við nøkur
norsk vitjandi, verður hann konsekvent kallaður
ferðafólkafeindari restina av degnum. Eingin ivi er um,
at Björn Nørgaard trívist í Steinprenti. Í einum bóklingi,
sum Norðurbryggjan gav út, lýsir hann ondina, sálina
ella sálarkveikingina av tí, sum verður framleitt í verk-
staðnum: »Mann byrjar sum fremmandafólk og verður

spakuliga sloppin innum í fint vovnu nótina av sam-
starvsmøguleikum, hugskotum, tankum, samrøðum
osfr... Verkstaðurin gerst ein fylkingarstaður, har
menniskju møtast...«.

IVAST Í UM
HANN GRYNNIR

Tá vit sessast í køinum í Steinprenti at práta, spyrji
eg hvat tað er, sum Björn Nørgaard er í gongd við inni
á verkstaðnum.

BN: Jan (Andersson) bað meg fyri langari tíð síðani um
at koma upp at prenta. Eg eri sjálvur prentari og havi
tessvegna serstakliga stóran áhuga fyri tøknum. Eg
havi útsett hetta nakrar ferðir, tí eg havi verið upptikin
av ymskum øðrum arbeiði. Í veruleikanum kundi eg
hugsað mær at fingið fjúrtan dagar á verkstaðnum,
men tað bar so ikki til hesa ferð. Eg møtti Jan herfyri
í Norðurbryggjuni, har tey hava eina framsýning við
myndum og orðum og har onkur av listafólkunum hava
brúkt fotokopi, eg havi roynt tað eina ferð, men eri
ongantíð ordiliga farin ordiliga inn í tann arbeiðsháttin
og tað hevði eg hug til at royna, so tað gera vit nú. Um
tað eydnast, veit eg ikki heilt enn, tí vit hava enn ikki
sæð úrslitið. Eg havi tað í lötuni, sum um eg ikki heilt
grynni, so tá tú spyrst meg hvat tað er, sum eg geri, so
eri eg ikki vísur, men eg havi ein varhuga.

KP: Tú hefur gjørt tvey stór og níggju smá prent í
Steinprenti. Hvat snúgva hesi verk seg um?

BN: Tey stóru prentini snúgva seg um tað lokala
og tað globala, myndaheitini eru ávikavist "Færøsk
topografi" og "Global topografi". Í Europa hava vit sera
ilt við at fyrihalda okkum til, at heimurin er broyttur
og at broytingarnar hava gingið ómetaliga skjótt fyri
seg aftan á, at múrurin fall í 1989. Heimurin broyttist
frá at vera skilmarkaður av tveimum risaveldum til at
vera meira opin (- sjálvt um USA sjálvandi enn er eitt
týðningarmikið risaveldi). Alt hetta hendi um somu tíð,
sum vit ikki longur hava hjálondini, tey tíma ikki longur
at fódra Europa við bíligum ráevnum, hvat er ógvuliga
forstáiligt. Men øll okkara sjálvsfatan og retorikkur
gongur enn út uppá, at Europa er heimsins miðdepil.
Tá vit nú hava val í Danmark og í ES er tað ein stórir
trupulleiki, at londini hugsa sum um, at tjóðarstaturin,
sum jú er úrslitið av eini drúgvri menning, men sum
varð knæsettur við Napoleonskríggjunum og sum
mentist til suveren fólkaraði, til allar tíðir fær havt
sín egna fíggjarpolitikk og sín egna økonomi. Tað ber
ikki til, tað er tað reina møsn. Tað er umráðandi fyri
okkum sum samfelagsborgarar, at vit læra at liva við
einum regionalum, lokalum samleika, samstundis
sum vit hava okkara europeiska samleika, umframt